

Het succes van de Donkse laagten: sprookje of resultaat van goed beheer?

In de jaren '80 was de Donkse Laagten, net als zoveel andere plekken in Zuid-Holland, geen succesverhaal voor de grutto. In die periode zaten er nog twee broedpaartjes. Hoe anders is dat nu.

De dreigende uitsterving in het gebied had alles te maken met de naoorlogse trend om zoveel mogelijk voedsel te produceren. Latere inzichten en (verplichte) inspanningen voor natuur, maken dat de Donkse Laagten zijn omgevormd naar natuur waar zelfs blauw grasland percelen voorkomen.

Afwatering Alblasserwaard

Het water uit de lage boezems Overwaard en Nederwaard, wordt afgevoerd richting Kinderdijk. Daar wordt het vanuit de lage naar de hoge boezem de Lek in gepompt. De boezem is daarmee de afvoer voor al het water uit de Alblasserwaard.

Donkse Laagten, een klein deel van de Alblasserwaard

De hele Alblasserwaard, zo'n 18.000 ha is nu habitat voor 800-900 broedparen, waarvan 110 in de Donkse Laagten. De Donkse Laagten zijn een Natura2000 gebied met de status Vogelrichtlijn. Het gebied heeft een oppervlak van 160 ha, waarvan een deel ingericht is al broedbiotoop en het overige gebied als kruidenrijk grasland en Vochtig Hooiland. Gestaaft aan het totale oppervlakte van de Alblasserwaard, kan daar nog een flink potentieel worden aangeboord. Met het collectief Alblasserwaard Vijfheerenlanden heeft het gebied één van de actiefste collectieven in de provincie Zuid-Holland. En hier is dus de winst te halen, de neerwaartse trend in het gebied van het collectief is afgevlakt en zou omgebogen kunnen (moeten) worden naar een positieve om de soort in dit gebied te redden

Pilot beperken veenoxidatie

De greppels in het gebied zijn van groot belang voor het leven in de Donkse Laagten en andere polders. Momenteel loopt het Veenweiden Innovatie Programma Nederland (VIPNL) in dit gebied. In dit kader worden diverse pilots uitgevoerd om de kooldioxide uitstoot in veengebieden te verminderen. Via greppelvernatting van het gebied wordt onderzocht hoe bodemdaling en veenafbraak kan worden tegengegaan. Dronebeelden worden gebruikt voor inventarisatie en voor het speuren naar stagnerend water in de percelen in de winter. Maar wat werkt voor het een, kan zomaar het tegen het ander

werken: greppels vormen een belangrijke beschutting voor kuikens. Het dichtmaken van greppels zou desastreus zijn voor de boerenlandvogels.

In de zomer is de grondwaterstand in het extra geïnfiltreerde gebied in de Donkse Laagten 25 cm hoger dan in het referentieperceel (ook in de Donkse Laagten). De greppel afstand in de percelen met extra infiltratie is ca 8 meter en bij het referentie deel ca 20 m¹. Dan nog kan het grondwater diep wegzakken, met bodemdaling tot gevolg. In het reguliere agrarisch grasland aan weerskanten van de Laagten wordt een grotere bodemdaling waargenomen.

Beheer

Het grootste deel van de Donkse laagten wordt beheerd als hooiland met naweiden. Het SNL doeltype zijn de weidevogels. Waar mest wordt toegevoegd bestaat dit uit ruige mest. Tijd en hoeveelheid verschillen per jaar. Doordat er nauwelijks storingssoorten als pitrus voorkomen, zijn de kosten voor beheer voor dit gebied beheersbaar. De geldstromen bij SBB komen vanuit de landelijke en provinciale overheid. Omdat dit maar 84% van de kosten dekt, haalt SBB middelen uit diensten die zij zelf aanbieden en verkoop van de opbrengst uit de natuur.

Kruidenrijk grasland is alleen goed te behouden door beheer, niet door te wachten of te zaaien. SBB draait nu ruim 40 jaar aan de knoppen van water in de Donkse Laagten. En beheert met een lange termijn visie. De polder is op orde en onder controle.

Kruidenrijk grasland Donkse Laagten

De polder Stein bij de Reeuwijkse Plassen is ook in beheer bij SBB Groene Hart en heeft eveneens een N2000. De aanwezigheid van wintergasten is bij het hoge winter(water) peil desastreus voor het grasland. Na de winter was het tot 5 jaar geleden een modder-

veld. Met veel storingssoorten tot gevolg, waar als maaibeleid alleen werkt de storingssoorten zo vaak en vroeg mogelijk te raken.

Omdat het gaat over kwetsbaar gebied, overlegt SBB beheermaatregelen die buiten de vastgestelde regels vallen met de omgevingsdienst ZH(Zuid). Daarbij zorgt zij dat de dienst inzicht krijgt in het waarom en of het beheer binnen de gestelde regels van de gedragscode wordt uitgevoerd.

Ditzelfde beleid voert SBB ook richting haar pachters. Alle contracten worden afgesloten met 15 juli als startdatum voor maaien. In overleg is afwijking van deze clause mogelijk. Mits het aansluit bij het afgesloten SNL pakket of de situatie in de percelen op dat moment. Om zeker te zijn of de door de boer voorgestelde beheermaatregel kan worden uitgevoerd zonder verstoring of verloren gaan van nesten en kuikens, worden de percelen gescand door één van de 3 piloten uit het (thermische) droneteam.

Zoals SBB het nu ziet, kan Natura 2000 weleens een voordeel worden voor boeren die zwaar beheer willen uitvoeren. Wanneer bedrijven hun zwaar beheer koppelen kan een kansrijke set met een extra ontstaan, waarbij de provincie besluit of ze erin mee wil gaan. Om die reden promoot SBB deze samenwerkingen.

Wat betekent het beheer voor de boerenlandvogels?

Het hele beheeremozaïek moet kloppen en heeft een grote variatie.

Goed weidevogelgebied heeft:

- een paar ha plasdras per 100 ha geschikt broed en leefgebied,
- voldoende nestgelegenheid,
- voldoende voedsel (beschikbaar bodemleven in de toplaag),
- greppels die in de winter water afvoeren (geen stagnerend water om vegetatie goed te houden), maar ook water aanvoeren in het voorjaar en de zomer
- het aanwezige gewas biedt dekking, maar ook genoeg open structuur voor vogels om doorheen te lopen
- na de eifase/verlaten van het nest is er meer dan voldoende voedsel in de vorm van insecten
- het gewas biedt dekking en openheid, maar niet te hoog zodat de kuikens de insecten weg kunnen pikken tot ze omschakelen naar voedsel uit de bodem

Welke soorten hebben zich gevestigd in de Donkse Laagten?

Er is winst te behalen op bijzondere soorten, maar soorten die in grote(re) aantallen voorkomen zijn:

- grutto
- Kievit
- (stelt)kluut (vestiging bij voorkeur rond het plasdras)
- slob-, krak-, wilde- en bergeend
- tureluur
- veldleeuwerik
- graspieper

Zwarte stern

Door de smalle watergangen tussen de percelen en onvoldoende aanwezigheid van dotters en krabbenscheer, is het gebied geen geschikte omgeving voor de zwarte stern. Deze komt wel voor rond Kinderdijk en in de Zouweboezem. Waar in de omgeving nieuwe natuur en/of groenblauwe dooradering/waterberging wordt gemaakt, worden wel maatregelen opgenomen om vestiging van de zwarte stern te stimuleren. Zwarte sterns foerageren ze wel in en rondom de Donkse Laagten vanwege het goede insectenaanbod

Predatie

Net als overal vindt ook hier predatie plaats. Zowel vanuit de lucht, als door vos en huiskat. In overleg met de WBE wordt voor vossen een 0-beleid uitgevoerd. Dit gebeurt door afschot. Verder wordt het gebied open gehouden zodat er ook weinig bomen groeien

Exoten

Doordat de Donkse Laagten hoofdzakelijk flauwe oevers heeft, is er weinig oevererosie door rivierkreeft. In tegenstelling tot de polder Stein – ook in beheer bij SBB - bij Reeuwijk. Steile, harde oevers en een hoog winterpeil maken dat het leven uit de sloten verdwijnt.

Afsluiting

Bestaan sprookjes? Zeker, maar alleen in boekvorm. In het natuurbeheer zit succes 'm in het aanbieden van een breed mozaïek, in combinatie met het sturen op omgevingsfactoren en weer en het maken (en uitvoeren) van afspraken met andere partijen en de factor tijd. Als al die voorwaarden kloppen, dan ligt er een sleutel naar succes. Zelfs wanneer een gebied kansloos leek!

Volgende excursie

Dit was de eerste excursie in de driedelige cyclus boerenlandvogels. De volgende is in juli. Dan wordt de Sophiapolder aangedaan, één van de weinige getijdengebieden in Zuid-Holland. De datum wordt zo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

